

Maszkarony i rycerze

Na łamach Kuriera Lubelskiego 20 października br. ukazał się tekst pt. „Maszkarony”, pisałem o tych figurach, które od czasu ich ustawienia w 1954 r. na wysokości dachu kamienicy przy pl. Zamkowym 10 uchowały się do naszych czasów, a ściślej do owego wrześniowego dnia 2006 r., w którym goryl rozsypał się w proch.

Ów goryl i umieszczony po sąsiedzku potwór, podobny do niedźwiedzia, to nie były jedyne figury na Podzamczu. Prosiłem o kontakt osoby, które zachowały je w pamięci lub na fotografiach. Nawiązało ze mną kontakt kilka osób, które bądź w owych latach zamieszkały na Podzamczu, bądź pracowały w placówkach kultury na Zamku lub uczęszczały tam na zajęcia i spotkania. Wspólnie, chociaż nie bez błędzenia, udało się nam - także w oparciu o dostępną dokumentację fotograficzną - ustalić, gdzie co było. Nikt jednak nie zachował w pamięci szczegółów, związanych z czasem zniknięcia figur, które zdobiły schody zamkowe i parter kamienicy przy pl. Zamkowym 10.

Kamienica pod nr 10

Przypomnijmy, że domy łukowato wygiętej części pl. Zamkowego wznosiło Zjednoczenie Budownictwa Miejskiego ze Szczecina. Czasu miało niewiele, od marca do 22 lipca 1954 r., kiedy zaplanowano w Lublinie uroczystości 10-lecia PRL. Firma wywiązała się ze swojego zadania, domy w stanie surowym były gotowe na czas. Jej pracownicy w sali Koziółka przy ul. Lubartowskiej uczestniczyli 23 lipca w uroczystym koncercie, poświęconym budowniczym Lublina, ściągniętym z całego kraju, a potem wyjechali do domu. A przedtem oni najpewniej przyozdobili narożną kamienicę pod nr 10 w maszkarony, zaś na balustradach schodów wiodących do zamku ustawili postacie rycerzy.

Prace wykończeniowe w nowych domach Podzamcza oraz wzniesienie bloków w środku osiedla przejęło lubelskie Zjednoczenie Budownictwa Miejskiego.

Gdzie - oprócz tych na podestach przy dachu - znajdowały się kolejne maszkarony i co przedstawiały? Umieszczono je na zewnątrz dwu środkowych podpór, wspierających podcień kamienicy pod nr 10. Maszkarony stanęły tam na niewysokich, około metrowych podestach. Przedstawiały te same figury, jakie znalazły się wysoko, ale w innych pozach i z innymi atrybutami. Ich usytuowanie świetnie widać na zdjęciu w wydany w 1958 r. albumie Edwarda Hartwiga, który dokumentował świąteczny wygląd Podzamcza w lipcowych dniach 1954 r.

Jak wyglądały te „dolne” maskary? Tego w szczegółach nie zachowała pamięć, nie ma też w albumie. Ale na wystawie fotograficznej artysty, urządzonej w salach Centralnego Biura Wystaw

Artystycznych przy ul. Narutowicza 4 na przełomie 1956 i 1957 r., można było zobaczyć fotografię jednej z „dolnych” maszkar. Odnotowuje to katalog wystawy. Zdjęcie ryczącego niedźwiedzia uniesioną w górę paszczą, opartego o tarczę z herbem Lublina, uchowało się dzięki reprodukcji w „Życiu Lubelskim”, i to właśnie pokazujemy. Niestety, jakość jest kiepska.

Rycerze z zamkowych schodów

Natomiast całkiem dobrze wyglądają w różnych ujęciach popiersia rycerzy z balustrady zamkowych schodów, reprodukowane wprost ze wspomnianego albumu Hartwiga. Rycerze są w zbrojach, opuścili przyłbice - niemal gotowi do walki. Kiedy i w jaki sposób wszystkie te figury, stanowiące ciekawe detale zdobnicze, zniknęły z pl. Zamkowego? Najwcześniej, taka opinia przeważała wśród moich rozmówców, usunięte zostały maszkarony spod „10”. Sam jestem również tego zdania: pamiętam, że były, to wyraźny ślad w pamięci, ale kiedy zostało po nich puste miejsce – trudno określić. Najpewniej nie było ich już jesienią 1954 r., gdy rozpoczęto prace wykończeniowe we frontowych budynkach placu. Mogły zawadzać rusztowaniom tynkarzy, mogły zwyczajnie nie podobać się chuliganom, a że zostały ukształtowane z nietrwałego materiału, z jakiejś mieszaniny gipsowo-piaskowo-cementowej, więc szybko poddawały się działaniom destrukcyjnym.

Ci, którzy bywali w Stylowej, restauracji na pl. Zamkowym 10, bardzo ekskluzywnej w pierwszych latach po otwarciu - uruchomiono ją w kwietniu 1956 r. - już maszkaronów nie widzieli, chociaż może ostrożniej byłoby powiedzieć - nie zapamiętali.

Apel do miejskich włodarzy

Popiersia rycerzy przetrwały trochę dłużej, ale o ile - zdania są podzielone. Niektórzy z moich rozmówców utrzymują, że - obtłuczone wprawdzie - stały jeszcze z początkiem lat 60., natomiast ci, którzy zamieszkali na Podzamczu wkrótce po oddaniu do użytku pierwszych bloków - już wówczas, jak twierdzą, rycerzy nie widzieli.

Ciągle jednak można mieć nadzieję, że znajdą się dokładniej datowane zdjęcia albo relacje, przy których pomocy uda się w miarę precyzyjnie ustalić, jak długo ich postacie dekorowały schody do do zamku. Może ich reprodukcje odświeżą pamięć mieszkańców, którzy bywali na Podzamczu w połowie lat 50.?

Szkoda, że jedne i drugie figury zniknęły z pejzażu miasta. Czy zabiegać o ich powrót? Z pewnością tak, a nade wszystko w przypadku maszkarona, który we wrześniu spadł z podestu nad trzecim piętrem przy pl. Zamkowym 10. Bez niego znika cała magia miejsca, którą w „Oku cadyka” zarysował prof. Władysław Panas. Zwróciłem na nią uwagę w poprzednim szkicu. Gospodarze, którzy nie potrafią otoczyć pieczęią takich niezwykłych miejsc i odpowiednio ich eksponować - nie zasługują na to, aby się mienić dobrymi włodarzami miasta.